

ВСЕСВІТНІ ТВОРИ.

КНИГА ПІСЕНЬ

94988

ГЕЙНРИХА ГЕЙНЕ.

Переклад

ЛЕСІ УКРАЇНКИ і МАКСИМА СТАВИСЬКОГО.

ЛЬВІВ 1892.

З друкарні Товариства ім. Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

FAS ET SPERA!

КНИГА ПІСЕНЬ

ГЕЙНРИХА ГЕЙНЕ.

Еміграф Гейне :

„Я вложив у сюю книгу
Всю журбу мою, всі жалі,
Разом з нею ти розгорнеш
Мого серденька скрижалі“.

О. П.

Передмова.

Скільки наших молодих літературних сил, зложивши літературну громадку, взялися думки подати на українській мові цілий ряд перекладів з славетних світових авторів, вибіраючи до перекладання видатніші їх твори.

Першою працею сеї громадки, працею зовсім виготовленою до друку, вийшла „книга пісень“ Гейне, через що вона й уявляється на світ першою. Про високу вартість сих Гейнових творів нема що багато говорити, — вони мають всесвітню славу. Хочай се „не більше“ як пісні про кохання, однак сі, мовляв сам Гейне, „скрижали серця“ його — виявляють стільки поезії, стільки чулого людського життя, що не дармо здобули вони ту всесвітню славу, не дармо переложено їх на всі літературні мови.

За яким часом мається вийти український переклад і інших творів Гейне; одночасно виготовляються громадкою переклади з інших славнозвісних світових авторів, французьких, англійських, італійських, польських і російських.

В нашій літературі ще так многі питання не рішені, що застається не зважене ще й те, над чим нам більше треба клопотатись, чого більше по-стачати, чі оригінальних творів, чі перекладів; зоставшись при думці про більшу користь оригі-

VI.

нальних творів, деякі наші видавництва зовсім виключили всякі переклади, хоч би й найкращі, хоч би з найславутніших авторів.

Маючи ж таку свою думку, що добрі переклади добрих авторів однаково потрібні як і власні добрі праці, нагадаю при тім, що кожна література, зовсім не виявляючи тим якогось свого убожества, чі занедбання власної творчости, клопочеть ся об тім, щоб мати в себе переклади найкращих творів інших літератур. А для пісьменности такої молодої, як наша, в котрій справжня літературна мова тільки що починає вироблятися, — переклади (звичайно, переклади добрі), мають бути ще користнійші, ніж для якої иншої, бо, даючи багатий світовий зміст, твори славутніх метців слова, стилю, мають багато послужити, при пильній праці перекладачів, до виробу вдатної, добірної літературної мови нашої.

Правда, у нас власне ще й про самий принцип виробляння мови чуто багато сперечок та дорікань; досить нагадати, що добірання, чі скажемо утворювання з давніх елементів нових слів і виразів — ганебно зветься у нас ще й досі „ковальством“, а люде працюючі над тим — „ковалями“; я-ж знов, як 10 літ назад нагадаю, ще в інших літературах, (котрі поступили далеко й далеко вперед!) така праця зветься почесно — збогаченням мови, а люде працюючі над сим ділом, уважаються заслуженими діячами нації, для котрої вони щиро послужили в літературі.

З сєго погляду я з одмінною охотою взялася пособити своїм заходом, видати першу книжку, зла-

VII.

джену громадкою щирих молодих діячів на полі нашої убогої письменности!

Бажала-б від найгарячішого серця, щоб се перше видання Їх перекладів було щасливим початком, — щоб за ним виходили дальші й дальші праці!

Праця перекладання славетних авторів, великих майстерників, стилістів, — тяжка, дуже тяжка, бо потребує від перекладача великого знаття й власного чималого талану, смаку, — не дармо бо славно-звістний перекладач Жуковській сказав, що „переводчикъ есть соперникъ автора;“ але й до сього питання, про всю вагу праці перекладання найкращих авторів, можна теж прикласти той девіз, який вибрали наші молоді перекладачі: *Fas et spera!* — Так, — роби і надійся!....

Олена Пчілка,

Волинь, 1892 р.

ЛІРИЧНІ СПІВАНЬИ.

(Lyrisches intermezzo).

Я вложив у свою книгу
Всю журбу мою, всі жалі, —
Разом з нею ти розгорнеш
Мого серденька скрижалі.

1.

Коли настав чудовий май,
Садочків розвивання,
Тоді у серденьку моїм
Прокинулось кохання.

Коли настав чудовий май
І пташок щебетання,
Тоді я милій розказав
Мою журбу й кохання.

Леся Українка.

2.

З моїх слезин — барвисті
Я квітоньки роблю;
А тугу — соловейкам
Для співів оддаю.

Як ти мене полюбиш, —
Сплету тобі вінок
Із гарних та барвистих
Моїх слезин — квіток.

Як ти мене полюбиш, —
Для тебе під вікном
Багато соловейків
Співатиме гуртом.

Максим Стависький.

3.

І рожу, й лілею, і сонце й голубку,
Я все те, здавалось, любив до загибуні.
Тепер не люблю їх, — одну маю любку,
Дівчину-рибчину, перлину єдину;
Вона бо, кохання первісточка гожа, —
І сонце, й лілея, й голубка, і рожа.

Л. У.

4.

Як тільки дивлюсь я в твої оченята, —
Втікають од мене всі думки сумні;
Як тільки почну я тебе цілувати, —
Так весело, любо на серці мені.

Як тільки до серця тебе пригортаю, —
Роблюся я самим щасливим з людей;
Як тільки ти скажеш: „кохаю, кохаю,“ —
Течуть-ринуть слези у мене з очей.

М. С.

5.

Твоє обличчя любе миле
Колись мені що-ночі снилось,
Тепер обличчя янголине
Бліде — від жалю так змінилось ;
Смерть поцілунок свій положить
Блідий на устоньках прекрасних,
І згасне те небесне світло,
Що сяє в оченьках тих ясних.

6.

Обличчям до мого обличчя склонись,
Хай слізи поллються в нас спільно,
І серцем до серця мого притулись,
Хай плімінь еднається вільно.
Коли наші слізи джерéлом буйнім
В велике те вогнище зринуть, — •
Я хочу в останнє тебе обійнять
І з жалю-кохання загинуть!

Л. У.

7.

Всю душу, всі бажання
Я розкажу лілеї,
Вона їх проспівала
Для милої мові.
Лунатиме та пісня
У білої лілеї,
Як щирий поцілунок
У милої мові.

М. С.

8.

На небі нерухóмо
Зіркі ясні стоять,
Літ тисячі, і любо
Зглядаються, зорять.

Хороша в зірок мова,
Багата і ясна,
Та тільки невідома
Філологам вона!

Я ж тую мову знаю,
Мені вона своя,
Коханої обличчя —
Грамати́ка моя!

Л. У.

9.

Тебе, моя любко єдина,
На кри́лах пісе́нь понесу,
Над Ганг, — там розкішна країна,
Там знаю долину-красу.

В саду там при місячним світлі
Чудові́й рожі цвітуть;
Там лóтосу квіти розквітли,
Сестрицю свою вони ждуть.

Сміються фіялочки го́жі,
Глядять в небеса на зіркі,
І тихо шепочуться рожі,
Запáшні́ї кажуть казки.

Біжать, поступаючи з легка,
Газелі стрункі, сторожкі;

Шумлять і лунають здалека
Ті хвили святої ріки.

Там сядемо, любко, з тобою,
Де пальми красують ставні,
Напьемось кохання й спокою,
Присняться нам сни чарівні.

Л. У.

10.

Злякалася квітонька-лotos
Проміннячка ясного дня,
Схилила голівоньку долі
Жде ввечера й тихо куня.

Коханок її місяченько
Збудив її світлом блідим,
Вона повернулася весела
До місяця личком своїм.

Цвіте і палає, та пильно
Вглядається в небо вона, —
Її обгорнуло кохання,
А з ним і журба чарівна.

М. С.

11.

У Рейні в гарній річці
Пишається в воді
Святеє Кельна місто,
Єго церкві, саді.

У церкві Божа мати
Малёвана стоїть;
В моім житті той образ
Привітно так блищить.

Квітки та янголята
На образі отім
Круг Матері святої
З обличчям чарівнім.

Ті очі, уста, личко —
Нагадують мені
Мою кохану милу
І личенько її.

М. С.

12.

Ти не любиш мене, ти не любиш мене,
Я не дуже за тебе журюся;
Як погляну на личенько тебе, ясне,
То веселий мов царь я роблюся.

Ненавідиш мене, те говорять мені
Сі коханиї уста рубіни;
Але дай поцілую ті уста знадні,
То забуду всі прикрі хвилини!

Л. У.

13

Цілуй, а не клянись мені!
Не вірю я в слова зрадні!
Слова солодкі, — та хотів
Я-б поцілунків замість слів:

Я маю їх, то й вірю їм;
А слово?... слово — порох, дим!
Клянись, клянись, кохана знов!
На слово вірить я готов!
Схилю голівоньку свою
До тебе — й вірю, що в раю.
Я вірю, мила, вірю знов,
Що більш ніж вічна ся любов!

Л. У.

14.

На бченьки милої любки дивні —
Я гарні складаю канцони,
На устенька милої любки дрібні
Складаю найкращі терціни;
На щічки хороші її, чарівні,
Складаю чудовні станси, —
Як биж було серце в дівчатка мого,
Хороший сонет би зложив на вго!

Л. У.

15.

Всі люде, кохана, дурні,
В них жадного смаку немає,
Вони, бач, говорять мені,
Що в тебе недобрі звичаї.
Всі люде, кохана, дурні,
Вони, бачь, про те і не знають,
Які-то солодкі, знадні
Твої поцілунки бувають!

М. С.

16.

Ти скажи мені, кохана :
Чи не мрія ти ясна,
Що співцєві в літню днину
В думці сміливій' зрина' ?

Але ні! устá такїї,
Очі любі, чарівні,
Сюю гарну, милу врóду, —
Іх співець не зміслить, ні!

Упирі та васіліски,
Змії, стра́хи, ящуркі,
Всі дивá страшної кáзки —
От співцєві сні палкі.

Але ти, твоє лукавство,
Личко, по́гляди твої, —
І зрадліві, і лагі́дні, —
Іх співець не зміслить, ні!

Л. У.

17.

Наче та́, що з хвиль вродилася,
Га́рна мілая була,
Як уба́рана та закви́тчана
Із другім до шлюбу йшла.

Серце, се́рденько, не гнівайся,
Хай пройде нудьга́ твоя ;
Вибач все, що заподіяло
Чарівне, дурне дитя !

М. С.

18.

Не жаль мені, хай серце розіб'є
Загублена любов! хоч промінь б'є
Круг тебе з самоцвітів, — не жалкую:
Я бачу твого серця ніч тяжкюю.

Давно се знаю. Бачив я у сні:
В тім серці ніч, — не проміні ясні;
Те сёрденько гризе змія страшенна!...
Я бачив любая, що ти нуждённа.

Л. У.

19.

Так, ти нещасна! і не жаль мені.
Обов, люба, ми нещасні мусим быть,
Поки розіб'є смерть серця сумні, —
Обов, люба, ми нещасні мусим быть.
Я бачу, погляд твій палає від погорди,
Усмішка на устах немов змія,
Здіймаються високо груди горді, —
Однак нещасна ти, нещасна, як і я.

Усмішка гостра, а однак сумна,
І гасне погляд твій, од сліз мабу́ть,
А в гордих грудіх рана потайна, —
Обов, люба, ми нещасні мусим быть!

Л. У.

20.

Сопілки й сурми грають
І скрипочка заводить;
Ох, тож моя кохана
Танок весільний водить!

Там бубни й джоломійки
Бренять, дзвенять, лунають;
Там добрі янголята
І стогнуть і ридають...

Л. У.

21.

То ти вже про те і не згадуєш, ні, —
Що серце давно віддала ти мені?
Те миле й зрадливе серденько своє! —
Чи в світі миліше й зрадлівіше є?
Забула й кохання моє в одну мить?
І тугу, що й досі серденько гнітить?
Що більше: кохання, чи туга моя?
Обов безмірні, — лиш те знаю я!

Л. У.

22.

Як би тільки квітоньки знали,
Як серце сумує моє,
Зо мною-б тихенько ридали,
Щоб горе забув я своє.

Як би соловейки те знали,
Що я і слабій і смутній,
Вони б мені втішно співали
Свій спів голосній, чарівній.

Як би про мій сум та печалі
Почули небесні зірки,
Із неба зійшли-б, розважали
Мій сум та печалі тяжкі.

Квітки, соловейко та зорі...
Ніхто з них про тебе не зна',
А знає про лютеє горе
Дівчинонька гарна, ставна.
Ох, знає дівчинонька мила
Те горе, що сталося мені,
Бо тож мені серце розбили
Іі оченята ясні.

М. С.

23.

Чого так поблідли ті рожі ясні,
Скажи, моя люба, мені?
Чого у зеленій траві запашні
Блакитні фіялки — сумні?
Чого жайворонок так сумно співа
Та жалібно в небі яснім?
Чого пахне так запашна́я трава,
Немов погребовий той дим?
Чого навіть сонце не гріє мене,
А прикро так світить на діл?
Чого на землі все смутне і страшне,
Мов сумнеє поле могил?
Чого мені тяжко, вмираю немов?
Скажи, моє щастє яєне!
О мила, кохана любка, промов,
Чого покидаєш мене?

Л. У.

25.

Співав соловейко і липа цвіла,
Всміхалося сонце, скрізь радість була;
А ти цілувала мене, обіймала,
І так до тремтячих грудей пригортала...
Кричав чорний ворон і лист опадав,
І соняшний промінь так прикро блищав;
„Прощай!“ ми сказали — холодне прощання! —
Ти гречно вклонилась на гречне вітання.

Л. У.

26.

Колись ми з дівчиною двоє кохались,
Одначе поводились завжди гаразд;
Нераз „в чоловіка та жінку“ ми грались, —
Ні сварки у нас не було, ні образ.
Ми з нею у двох жартували, втішались,
Та все цілувались собі, милувались.
Пустуючи так, немов діточок двоє,
„Ховатись“ ми здумали в лісі та в полі, —
І так заховалися мудро обоє,
Що потім уже й не знайшлися ніколи.

Л. У.

29.

Покі на чужині я довго блукав,
Ганявся за мріями, дблі шукав, —
Зану́дилась дома, ждучі мене, мила
І шлюбне убрання для себе пошила,
Та, любо обнявшись, тішилась з ним —
З дурнішим із дурнів, з своїм молодим.

Якаж моя люба хороша — ясна!
Не гине з очей мені постать дивна.
Очиці — фіялки, а ўстонька — квіти,
Вік бўдуть палати, вік будуць зоріти!
І я се кохання отак змарнував! —
Із дурнів дурнішим себе показав!

Л. У.

30.

Як сині фіялки — твої оченята,
Як рожі червоні — твої губенята,
Як білі лілеї — твої рученята; —
І все оте гарно цвіте-росцвітає,
Одно тільки сёрденько вяне, всихає.

М. С.

31.

‘Я бачу світ пишний і неба сіяння,
Лагідний вітрéць і весні розцвітанья,
Долину роскішну, квіто́к колівання,
Іскриться та сяє роса на них ранья,
Скрізь — люде радіють, скрізь — бачу втішання.
А я?... я хотів би в могилі лежать
І мертвую любку в обіймах держать!

Л. У.

32.

Як тільки, кохана моя,
Ти ляжеш в труну́-домовіну,
Підú за тобою і я,
До тебе в обійми поліну.

Цілую й в обійми тісні
Беру́ я тебе́, — ти бліда́я,
Холодна; я плачу́ й пісні́
Співаю́, та з жа́лю вмираю́.

Уже́ підвелися мерці
І жваво танцюють юрбою,
Лежу на твої́й я руці́,
Лежиш ти спокійно зо мною́.

До суду мерці́ вже пішли́,
Їх кличуть до муки́ й спокою́, —
І тільки zostались в землі́
Одні ми лежати з тобою́.

М. С.

33.

На півночі, на кру́чі
Стоїть собі́ сосна́,
Укрита сні́гом, ле́дом
Стоїть дрімá вона́.

Їй сняться, що в півде́нній
Пеку́чій стороні́,
Хороша гарна пальма
Росте в самотині́.

М. С.

35.

Як я з милою розставсь,
З то́го часу́ не сміявсь;
Чув я жарти́, чув я сміх,
Та смія́ться сам не міг.

Як же втратив я її, —
Слєзи вишлакав свої;
В серці жаль, нудьга німа,
А на очі сліз нема.

Л У.

36.

З мо́го тяжко́го сѣму
Складаю я пісн',
Я їм даю крилєчка
Легенькі, голосні.

На крильцях тіх легєньких,
Летять вони усі
У серце до мові
Дівчїноньки-краси.

Пісні назад вернулись
І жалїбно брєнять,
Що бачили у серці, —
Не хочуть розказать.

М. С.

37.

Фїлістєри гарно вбрані
По полях, лісах гуляють,
Раді, скачуть, мов телята,
Лїто краснеє вітають.

Погляд їх блищить, — дивують :
„Як цвіте все романтично !“
Довгі вуха наставляють :
„Як співає шпак велїчно !“

Але чорною запону
Почепив я на віконці, —
Бо до мене завітали
Мáрища при яснім сонці.

То з підземної країни
Встало давнєє кохання,
Сіло й плаче біля мене...
Серце рвуть ёго ридання!

Л. У.

38.

Багато з забутого часу
Картин з домовіни встав, —
Я згадую, як близько тебе
Життє я провадив своє.

Блукав цілу нічку у мріях
По вулицях я самотній,
Зглядалися люде на мене,
Що я був мовчázний, смутній.

В ночі було краще, — безлюдні
Всі вулиці в місті були;
Я тільки, та тінь моя власна
Мовчázно по вулиці йшли.

По бруку так швидко ступав я,
І крок мій навколо лунав,
А місяць на мене зза хмари
Поважно з гори поглядав.

Ставав я край до́му твоє́го ,
Дививсь у віконце твоє ,
Так пильно дивився у гору ,
І серденько рвалось моє .

Я знаю, що ти виглядала
Частенько на мене з вікна ,
А я, весь промінням облитий,
Стояв мов колонна сумна́ .

Л. У.

39.

Хлопець кохав дівчину, —
Та другий милійше їй був;
Другий взяв іншу дружину,
Першу ж милу забув.

З жалю та мила звінчалась
З першим, хто трапився, так,
З ким вона й зроду не зналась, —
Гине забутий юнак.

Давня се байка, здається,
Все ж вона вічно нова —
І як до кого прийдеться,
Серце тому́ розбива́!

Л. У.

41.

Приснилась царівна мені;
Блідé було личко її,
Ми сіли під липу зелену,
Вона пригорнулась до мене.

— Не хóчу я, любко моя,
Престола твого пан-отця,
Корони ёго золотої, —
Тебе я бажаю одної. —

„Твоєю не бути мені,
Лежу я у темній труні,
І тільки в ночі я вітаю,
Бо дуже тебе я кохаю.

М. С.

42.

Сиділи ми, любко, обов
У легкім човенці своїм.
Ніч тиха була, ми з тобою
Плили геть шляхóм водянім.

Ми óстрів заклятий стрівали,
Ген-ген в сяйві місяця мрів,
Там гуки чудóві лунали
І мглистий таночок лелів.

Так любо ті гуки бреніли,
Леліли таночки дивні,
Та геть нас відносили хвилі,
Плилі ми по морю сумні.

Л. У.

43.

От знову давні мрії
Виспівують мені
Про край чудовий, гарний
Чудовії пісні.

Там квітонька на квітку
У сяйві золотім
Любенько поглядає
З коханням чарівнім.

Там кожна деревіна
Говорить та співа,
Струмочок, як музика,
Хвилює-виграва.

Кохання співи ллються
(У нас таких нема),
Від них солодка туга
Серденько обійма.

О, як би хотів я знову
У край отой піти,
Щоб серце заспокоїть,
І щастя там знайти.

Та ні, у сні приходить
Та гарна сторонá,
А зійде ясне сонце,
Зникá, як дим, вона.

М. С.

45.

Блискучого літнього ранку
Хожу я по свому саду.
Квітки розмовляють, шепочуть,
А я, я мовчазний іду.
Квітки розмовляють, шепочуть,
Благає їх погляд смутній:

„Не гнівайсь на нашу сестричку,
Блідий чоловіче, сумний!“

Л. У.

46.

В розкішній красі таємничій
Сіяє кохання моє,
І тихої літньої ночі
Страшні, дівні мрії снує:

„В заклятім садú похожають
Коханці смутні, самотні;
Тремтять ясний місяць промінням
І чуть соловейка пісні.

„Дівчіна, мов по́стать камінна,
Навко́люшках лицарь стоїть.
Аж ось дикий велит надходить,
Дівчина злякалась, біжить.....

„В крові пада лицарь до долу,
До дому йде велит страшний“.....
Як буду в могилі лежати,
Кінець буде казці чудній.

Л. У.

47.

Вони мене дражили,
До серця дійняли,
Одні, тим, що любили,
Другі, тим, що кляли.

Вони мені до всього
Отрути долилі,

Одні, тим, що любили,
Другі, тим, що клялі.
Котра ж мені найбільший
Жаль серцю завдала, —
То тая не любила
Мене і не кляла!....

Л. У.

48.

На ліченьку у тебе
Цвіте весна-красна,
А в серденьку холодна,
Суворая зіма.

Це все мине, як завжди
На світі все мина, —
Зіма на личку буде,
А в серденьку весна.

М. С.

49.

Коли розлучаються двоє, —
За руки беруться вони,
І плачуть і тяжко зітхають,
Без-ліку зітхають смутні.

З тобою ми в двох не зітхали,
Ніколи не плакали ми;
Той сум, оті тяжкі зітхання
Прийшли до нас згодом самі.

М. С.

50.

Всі за чаєм сиділи й розмову
Про любов між собою вели.
Естетичні були всі панове,
Панії надто чулі були.

„Розумію — кохать платонічно!“
Мовив радця, страшний як манá,
Усміхнулась madame іронічно,
„Ох!“ зітхнула тихенько вона.

Пастор вкинув до того зважливо:
„Не повинна любов бути палка:
Для здоров'я се дуже шкідливо.“
„Як се?“ тихо спитала дочка.

А графіня зітхнула важенько:
„Ох, кохання — жагá запальна!“
І баронові потім зграбненько
Подалá шклянку чаю вона.

За столом було місце маленьке,
Не було ж тебе, любко, там знов.
Як гарненько, моє ти серденько,
Розказала б ти їм про любов!

Л. У.

52.

Мені приснився дивний сон:
У майську ніч, весною,
Кохать до віку ми клялись
Під липою густою.

Булі то жарти любі, сміх
І поцілунки милі,

Я думав, клітьба буде знов,
Аж ти мене вкусила.

Куслива дівчино моя,
Чудова зоре з неба,
Цілуй, і смійся, і жартуй,
Та не кусай, — не треба!

М. С.

53.

Якось був я в чулім настрóю,
Зійшов на шпилéчок, там став.
„Ох, чом я не пташка маленька!“
Раз-пó-раз я тяжко зітхав.

Чомú я не ластівка прúдка, —
Тоді б я, кохання моє,
Прилінув і звив би кубельце
Аж там, де віконце твоє.

Колиб же я був соловейком,
До тебе тоді б прилітав
І любо на липі зеленій
Що ніченьки я б щебетав.

Чомú я не гава дурная, —
На серце тобі я б припав, —
Адже ти кохавшся в гавах, —
То й я б може щастя дістав.

Л. У.

55.

Крізь сон колись тяжко я плакав,
Що вмерла ти, снилось мені;

Прокинувся потім, а сльози
З очей все котились дрібні.

Я плакав крізь сон, — мені снилось,
Що сам я без тебе zostав;
Прокинувся потім і довго
Я тяжко і гірко ридав.

Я плакав крізь сон, — мені снилось,
Що знов ти кохавш мене;
Прокинувся — і знов полилося
Сліз гірких джерéло сумне.

Л. У.

55.

У сні я плакав, — снилось,
Що ти в труні, в землі,
Прокинувся я і слéзи
З очей моїх текли.

У сні я плакав, — снилось,
Що я один zostавсь,
Прокинувся я і довго
Гіркими умивавсь.

У сні я плакав, — снилось,
Що й досі ти моя;
Прокинувся і досі
Чогось-то плачу я.

М. С.

Панна Клара.

У саду доби нічної
Гарна панночка гуляє,
А в кімнатах у палаці
Там музика грає-плаче.

„Вже мені обридли танці
І заучена розмова
Лицарів, що тільки вміють
Погляд мій рівнять до сонця.

„Скрізь міні досадно, сумтно
С того часу, як до мене
Під вікно прийшов раз лицарь:
Лютню мав він із собою,

„Сміливий, ставний та гордий,
Очі — ніби в небі зорі,
А лице — бліде та гарне,
Як у Юрія святого“.

Мріяла так панна Клара
І дивилась у садочок;
Тільки зирк, — той самий лицарь
Знову став поперед неї.

І рука з рукою, тихо
Йшли вони; тремтіли зорі,
Вітерець згинав листочки,
Любо коливали рожі.

„Гляньно, коливають рожі,
Гарні, ясні, як кохання. —

Та скажи міні, від чого
Ти кохана, счервоніла? —

— Комари мене напали;
Не люблю я їх так само,
Як жидів отих поганих
Довгоносю породу.

„Киньмо комарів з жидами, —
Сміючись говорить лицарь, —
Подивися — он мигдальний
Цвіт із дерева злітає.

„Цвіт мигдальний все повітря
Сповнив чистим ароматом;
Та скажи міні, кохана:
Щиро ти мене кохавш? —

— Я тебе кохаю, милий,
І кохати ввік клянуся
Тим, кого нарід жидівський
Заквітчав вінком терновим.

„Позабудьмо про Жидів ми,“ —
Сміючись говорить лицарь; —
„Глянь-но, у траві, як мрії,
Скрізь тремтять лілеї білі;
„Скрізь тремтять лілеї білі,
Зорі ллють на них проміння....
Та скажи, мій друже ясеній,
Не обманювш мене ти? —

— Ні, нема в мені обману,
Як в своїх не маю жилах

А ні маврської я крові,
Ні жидівської мутної.

„Киньмо Маврів ми з Жидами,“ —
Сміючись говорить лицарь;
І у захист по-під мирти
Він веде дочку алькада.

Він її кохання словом
Ніби сіткою опутав, —
Стало менше чути мови,
Тільки більше поцілунків...

Соловейка співи ллються,
Ніби ті пісні весільні,
Світляки скрізь у травиці
Світять як огні в палаці.

І у захисті під листом
Тихо стало... Тільки чути,
Як шепочуть мирти гарні
Та квітки рожеві пахнуть.....

Тільки-но музика гучно
У палаці щось заграла;
Клара вирвалася з обіймів
І до лицаря говорить:

„Чуєш, грає-зве музика!
Та у час розлуки цієї,
Як зовуть тебе, скажи ти,
Чом я раньш того не знала?“

Лицарь дивиться лукаво
І у панночки цілує

Губки, рученьки та чоло,
І одказує нарешті :

„Панночко, я ваш коханок,
Син розумного старого
Рабина у Сарагоссі,
Люде звать вго Ізраель“.

М. С.

Проща до Кевляру.

1.

В вікні стояла мати,
В постелі син лежав.
„Ідуть прочане з церкви,
Ти б подивитись встав!“
— Не маю сили, мамо,
Не бачу світу я,
Бо вмерла люба Гретхен,
Дівчинонька моя.
„Вставай, підемо в Кевляр,
Помолимось собі,
Там Божа мати силу
І втіху дасть тобі.“
Святі корогви мають,
І дзвони всі гудуть, —
То з Кельна в Кевляр люде
В процесії ідуть.
В гурті і мати сина
Недужого вела;

Співали всі: „Маріє,
Хвала тобі, хвала!“

2.

Кевлярська Божа мати
У шатах дорогих
Дає всім людям щастя
І гоїть всіх слабих.

І жертвенні дарунки
Несуть усі слабі, —
Воскові руки й ноги, —
Що хто зробив собі.

Хто руку дав воскову, —
Рука вже не болить;
Хто дав воскову ногу, —
Той зразу став ходити.

Хто не ходив без милиць, —
Танцює та співа;
Хто був зовсім без пальців, —
На скрипці вигрива.

І мати сину серце
Восковеє дає:
„Неси, молися й горе
Забудеш ти своє“.

Взяв серце син; зітхнувши,
До образу поніс;
З очей лилися слези,
З душі слова лились:

„Свята, благословенна,
Царице в небесах,
Мій сум-журбу послухай,
Молюсь тобі в слезах!

„Я з матіррю моєю
У Кельні досі жив,
Там єсть церкви й багато
Святих монастирів.

„Жила у Кельні й Гретхен,
Вона тепер в труні.
Маріє! сум забути
Дай силоньку мені!

„Утіш, я — в день і ніччю,
Як землю вкріє мла,
Співатиму: Маріє,
Хвала тобі, хвала!“

3.

Недужий син ліг спати,
І мати теж лягла;
В кімнату Божа мати
Тихесенько прийшла.

Схилилась над недужим
І руку простягла
До хворого серденька,
До блідого чола.

А мати спала й чудо
Все бачила у сні;
Брехав собака й ранком
Збудив од сна її.

На ліжку тихо-тихо
Померший син лежав,
Червоний промінь сонця
На личку грав-сіяв.

В нестямі мати руки
До неба підвела,
Співаючи: „Маріє,
Хвала тобі, хвала!“

М. С.

Альманзор.

1.

У Кордові у соборі
Дах мурований тримає
Цілий ліс колон великий;
Всіх їх тисяча і триста.

Ті колони, дах та стіни
З верху самого до низу
Всі пописано святими
Письменами із корана.

Сюю церкву будували
Королі колишні Маврські
Для Аллаха, — та багато
З того часу позмінялось.

Там де мулла кликав вірних,
На молитву до мечеті, —
Там тепер гудуть невпинно
Християнські смутні дзвони.

Там, де вірними співався
Молитовний спів з Корану, —
Там попи тепера правлять
Християнськую одправу.

І попи по церкві ходять
В колёрових довгих ризах,
І брязчать дзвінки усюди,
І горять свічки воскові.

У Кордові у соборі
Був Альманзор бен Абдулла, —
Розглядаючи колони,
Шепотів він сам до себе:

„Ви, міцні, тверді колони,
Для Аллаха вас робили,
Та зовсім чужому Богу
Вас примушено служити“.

„Ви, міцні, без суперечки
Покорилися зневазі;
Я од вас, колони, слабший, —
Мушу теж і я коритись“.

І примушений Альманзор,
Ніби справді по охоті,
Хрест прийняв, веселий, радий,
У Кордові у соборі.

2.

Швидко вийшов він із церкви,
Сів на коника прудкого, —
І летить в повітрі чистім
Як орел могучий, гордий.

По дорозі в Альколею,
По над тим Гвадалківіром,
Де цвітуть миндалі білі
І пахучі померанці, —

Скаче там веселий лицарь,
Усміхаючись до себе;
А кругом пташки співають
Та вода шумить невпинно.

У палаці в Альколеї
Гарна Клара де Альварес
Бенькетує, роскошує, —
Батько Клари бється в горах.

Ще здаля почув Альманзор,
Що гучна музика грає
І побачив крізь дерева,
Що вогні блищать в палаці.

У палаці в Альколеї
Там дванадцять пани танцює,
З ними лицарів дванадцять, —
Та найкращий всіх Альманзор.

Чарівний, веселий, любий
Він літає по салону
І усім панянкам гарним
Привітні слова говорить.

Гарні руки Ізабеллі
Він цілує і сміється,
Він сидить біля Ельвіри,
Заглядає в очі чорні.

Він питає у Ленори:
„До вподоби я вам, панно?“
І показує хреста він,
Що нашито на киреї.

Говорив він кожній панні:
„Тільки вас я в серці маю!“
І не раз паннам за вечір
Він хрестом святим божився.

3.

У палаці в Альколеї
Вже скінчивсь бенкет великий,
Вже розійхалися гості,
Вже свічки погасли ясні.

Панна Клара та Альманзор
Зостались одні в салоні,
Де одна остання свічка
Догораючи тремтіла.

На канапі сіла панна,
Сів у ніг її Альманзор,
І голівоньку кладе він
До панянки на коліна.

І на кучері чорняві,
На голівоньку горячу
Панна лле олій рожевий, —
Він зітхає тяжко-важко.

Панна губками своїми
Чорні кучері цілує, —

На чолі єго морщини,
Ніби хмароньки, зъявились.

Панна плаче, дрібні сльози
Лле на кучері чорняві, —
Він нахмурич чорні брови
І здрігнув чогось плечима.

Він заснув, єму приснилось,
Що він знов стоїть у церкві,
Знов хреста прийма і чує,
Хтось суворо так говорить.

Чує він, що всі колони
Сумно з жалем промовляють:
„Ми не хочем більш стояти!“
Колихнулись, затремтіли, —

І попадали всі разом;
Всі попи, як смерть поблідли;
Дах великий колихнувся,
Церква гучно розвалилась.

М. С.

56.

Що-ночі у сні бачу, мила, тебе
З привітним на ўстах вітанням,
І кидаюсь я тобі, мила, до ніг
З гірким, безнадійним риданням.

На мене журливо так дивишся ти,
Хитаєш собі головою,
І котяться з ясних твоїх оченят
Мов перли сльоза за сльозою.

І тихеє слово я чую твоє,
Букет з кіпарісу приймаю.
Прокинусь — букет з кіпарісу зника,
А слово твоє забуваю.

Л. У.

57.

Осіньня нічка на дворі,
І вітер, і дощ, і пільма;
Гей, де ж ти, дівчинонько-зоре,
Що робиш тепер ти сама?

Я бачу, голівку з нудьгою
Схилила вона до вікна,
І пильно, з слізьми та журбою
В пільму задивилась вона.

М. С.

58.

В гаю шумить вітер осінній,
Так холодно, вохко в ночі...
Я їду самотний по лісі,
Закутаний, в темнім плащі.

Як швидко я їду, так швидко
Вперед моя думка летить,
Туди вона весело лине,
Де милої хатка стоїть.

Ось брешуть собаки... от слуги
Виходять мене зустрічат
Зо світлом. Біжу я в господу,
По сходах остроги брязчать.

В кімнатці, у килими вбраній,
Там пахощі милі, тонкі,
Там люба мене дожидає —
Лечу я в обійма палкі.

Шумить вітер листом дубовим
І дуб промовляє мені:
„Мандрівцю дурний! чого хочеш?
До чого ті мрії дурні?“

Л. У.

45.

З ясно́го неба доли
Ось падає зоря,
То — зіронька кохання,
Те добре знаю я.

Ось з яблоні злітає
І цвіт, і листя все,
І вітер ним гуляє,
І геть ёго несе.

Пливе - співає лебідь
На ясному ставу,
Співаючи зникає
В могилу хвильову.

Ох, як спокійно, тихо!
Весь лист і цвіт опав,
Зоря погасла, лебідь
Співати перестав.

М. С.

60.

Бог сна поніс мене у замок десь заклятий,
Там душні пахощі і світачі ясні,
Людей там хвилі, гурт швидкій, строкатий.
Мов лабіринти — ходники тісні.
Шукають всі дверей, щоб вийти з хати,
І ламлють руки, всі спотворені, страшні.
Панни та лицарі йдуть щільною юрбою,
Мене самого теж потяг той гурт з собою.

Зненацька сам зоставсь я і дивую,
Як швидко зник той гурт мені в очах.
По ходниках я сам блужу, мандрую,
А стіни хиляться... Мене взяв страх!
Я на ногах немов кайдани чую,
А серце стиснув роспач, сум і жах...
Аж ось на двері я натрапив сам
Туди! скоріше!.. Боже! хто се там?

Ох, се ж кохана! двері заступає,
Жаль на устах, від туги вид змарнів.
Я кинувсь геть, — рукою милая махає.
Чи осторога то мені? чи гнів?
Але їй в очі світло любе сяє.
Мені той погляд серце так вразив,
Так дивно, так поважно погляд той світився,
І разом з тим так мило!... я збудився.

Л. У.

61.

Була холодна північ та німа,
А я блукав дібровою з нудьгою;
Прокинулись дерева всі од сна
І жалібно кивали головою.

_____ Л. У.

62.

Похований той на розпутті,
Хто сам себе вбив, і журлива
Блакитная квітка зросла там, —
То квітка гріха нещаслива.

Холодної, тихої ночі
Стою і зітхаю журливо,
При місяці тихо леліє
Та квітка гріха нещаслива.

_____ Л. У.

63.

Де я не гляну, всюди очі
Темнота чорна застилає,
Бо зникли оченьки дівочі,
Для мене промінь їх не сяє.

Погасла золотої зорі
Коханая краса велична,
Скрізь — дикі і страшні простори...
Прийми мене, ти, ніч одвічна!

_____ Л. У.

64.

Вуста були сковані міцно
Нічого не бачило око,
З холодним і чолом і серцем
Лежав у землі я глибоко.

Чи довго я спав там, не знаю,
Та тільки прокинувся і чую,
Хтось голосно стука та стука
В труну мою тісну, сумную.

Встань, Гейнриху! Вічнеє сонце
Промінням своїм заблищало,
Усі вже мерці повставали,
Вже вічнеє щастя настало.

„Не можу я встати, кохана,
Не буде кінця моїй ночі,
Давно вже я темний, — нічого
Не бачать од сліз мої очі“.

— Я в очі тебе поцілую, —
Пітьма утіче од кохання:
Повинен ти янголів бачить,
Дивитись на Божеє сяння. —

„Та як же я встану? І досі
Кров ллється із чорної рани,
Що в серденьку мому зробилась
Од твєї отрути-догани“.

— Коханий, я тихо на серце
Тобі положу свої руки, —
І литися кров перестане,
І стихнуть у серденьку муки.

„Не встати міні, моя мила,
В голівоньці є в мене рана,
І я прострелив, як тільки
С тобою розстався, кохана.“

І цю затулю тобі рану
Своєю густою косою,
І кров утримаю, мій милний,
Щоб встав і пішов ти зо мною“.

Так щиро, з такою жагою
Бренів міні голос той милний,
Що більше не хтів я змагатись,
Що встати вже хтів я з могилни...

Але одійшли мої рани
І крові струмок із них ринув —
З грудей, з голови, із серденька...
Та тут мене сон мій покинув.

М. С.

65.

Всі давні та прикрії співи,
Всі мрії тяжкії, страшні
Я хочу тепер поховати
На віки в великій труні.

В труні я сховаю багато,
А щó — се моя тайна.
Немов Гейдельбергське барило,
Ще й більша быть має труна.

І мари потрібні для неї
Із дощок міцні та тяжкі, —

Як довгі вулиці в Майнці,
Повинні быть довгі такі.

І велитів треба дванадцять
Кремезних та дужих кликнуть,
Як той Христофор святий в Кельні
На Рейні, — такі мають быть.

Вони понесуть домовину
І спустять у море її, —
Велика ж потрібна могила
Такий величезній труні.

Чи знаєте ви, чого буде
Труна та велика й важка? —
Кохання мое в неї ляже
І вся моя туга тяжка.

Л. У.

Поворіт до дому.

(Heimkehr).

1.

Довго у житті цім темнім
Образ твій міні блищав,
Але зник він і, як перше,
Пі-ночі блукать я став.

Як дитина в темній хаті
Часом пісню почина,
Щоб за нею позабулась
Думка смутна, навісна, —

Так, дитиночка чудная,
По-ночі співаю й я;
Пісня може й невесела,
Та нудьга пройшла моя.

М. С.

2.

І сам я не знаю, від-чого
Нудьга обгортає мене,
Для-чого я згадую завше
Повітря колишнє, сумне.

Смеркає... Повітря темніє,
Рейн тихо, журливо біжить,
Над Рейном на кручах ще сонце
Останнім промінням блищить.

На кручі — там краля-дівчина
В промінні сидить чарівна;
Блищить ві гарне намисто,
Росчісує коси вона.

І гребінем з золота чеше
Вона золотую косу,
І пісню співає, що має
Чудову, могутчу красу.

Почувши ту пісню, — рибалка
Про долю свою забува,
Пильнує не камні підводні,
А кручу, де краля співа.

Я знаю, рибалка потоне
У темній річній глибині,

Я знаю, що то наробили
Сумні Лорелеї пісні.

М. С.

3.

Сумне моє серденько трудне, —
Довкола все раде весні;
Стою, прихилившись до липи,
На зámковій стрімкій стіні.

Глибóко в долині блакiтна
Спокiйна рiчка бiжить;
Там хлопчик пливе у човенцi,
Закинувши удку, й свистить.

Довкола розкинулись мило
Барвистi дрiбнi береги,
Домочки, й садочки i люде,
Отари, i луки, й луги.

Дiвчата перуть собі хустя,
Веселий їх гурт гомонить;
З лотокiв летять дiаманти,
Млинове коло шумить.

Он сiра старезна вязниця,
Хатина при їй вартова;
Увесь у червоному хлопець
Рушницю свою набива.

Вин ходить; по сталi рушницi
Промiння искриться ясне;
Вин честь вiддає менi нею, —
Ох, краще б застрелив мене!

Л. У.

4.

Я, в лісі блукаючи, плачу,
А дрозд поміж листям сидить,
Співа та питає у мене:
„Що в тебе мій друже, болить“?

— Роскажуть про це тобі пташки,
Що звїли кубельця свої
Над вікнами люби мові,
Під стріхою хати єї.

М. С.

5.

Ніч, дощ і негода страшенна,
На небі нема ні зорі;
Я мовчки по гаю мандрую,
А вітер шумить угорі.

Тремтить якийсь вогник здалека, —
Се певне в хатині лісній;
Мене той вогонь не привабить:
Непріязно в хаті сумній.

Стара і сліпа там бабуся
На кріслі понуро сидить,
Так тихо сидить, мов камінна,
Ні слова не мовить, мовчить.

Метушиться в хаті, кленучи,
Рудий карбівничого син,
Об стіну рушницею кида
І люто регочеться він.

Дівчина пряде і на кужіль
Все котяться сльози дрібні;
Собака вищить і, тремтячи,
Прищуливсь до ніжок єї.

Л. У.

6.

В дорозі я́кось ненароком
Сімью коханки я зустрів,
Пізнали всі мене одразу
І кожний весело зрадів.

Спитали про моє здоровья,
А дальш розмови почались,
Що зблід я тропечки, а в решті
Такий, як перше був колись.

Я про дядьків, сватів та тіток,
Про дальніх родичів спитав,
Згадав маленьку їх собачку,
Знаємих де-яких згадав.

А дальше згодом і про милу,
Що вийшла заміж, запитав;
Міні все весело сказали,
Що Бог дитинку їй послав.

Я весело бажав їй щастя,
Добра та радощів усіх,
Просив вклонитися од мене
Як буде инколи до них.

Сестричка меньша тут сказала:
„У нас собачки вже нема, —

Втопили в Рейні, бо сказалась
У спеку літом щось вона“.

Сестра коханої до неї
Подобна личком чарівним, —
Ті самі очі, що зробили
Мене нещасним та сумним.

М. С.

8.

Дівчино, рибалонько люба,
Чевенце сюди приверни,
Ходи сюди, сядь, поговорим,
Дай рученьку білу мені.

До серця мого пригорнися,
Не бійся так дуже мене,
Що дня ж ти ввіряєшся морю,
А море і дике, й страшне!

У серці моїм, як і в морі,
Є бурі й прибої страшні,
Але і прехороші перли
В йому спочивають на дні.

Л. У.

9.

Над морем зійшов місяченько,
Поблискують хвилі сріблóm;
Я любку мою обіймаю,
Сердёнька тремтять нам обом.

Я тихо сиджу, мене люба,
Кохана в обіймах держить.

„Що чуєш ти в гомоні вітру?
Чого біла ручка тремтить?“

— „Ох, друже, не вітру то гомін!
То співи русалок лились,
Мої то співали сестриці,
Їх море пожерло колись“...

Л. У.

10.

Місячєнько із-за хмар
Понад синим морем сяє,
І широкі, й золоті
Смуги в ньому прокладає.

Я над берегом блукав,
Білі хвилі там гуляли
І тихесенько міні
Щось солодке промовляли.

Нічка довга та сумна,
Я не хочу більш мовчати;
Гарні мавки! Йдіть сюди
І співають, і танцювати!

Тіло й душу — все беріть,
Хай то буде вам дарунком,
Я голівоньку схилю
Вам на лоно з поцілунком!

Ви співайте, лоскочіть,
Утішайте та цілуйте,
І до смерті ви мене
Зацілуйте, замилуйте!

М. С.

11.

Загорнувшись в сиві хмари,
Сплять боги собі байдуже;
І встає негода злая,
Як зачнуть хропіти дуже.

Що за вітер! Зла негода
Хоче корабель розбити, —
Гей — хто може ціх свавольців,
Вітра й хвилю, зупинити?

Ні, не вдержиш, — буря хоче
Щогли й дахи всі погнути;
Я ж закутавсь у кирею,
Щоб, як ті боги, заснути.

М. С.

12.

Вітер смерчі білі, страшні
Із води зриває,
Вітер хвилю б'є та крутить,
Та шумить, ридає.

З неба темного невпинно
Ллється дощ без краю, —
Певне, нічка затопити
Моренько бажає.

Он сидить на щоглі чайка,
Скиглить-галасує,
Б'єть ся крильми і страшнее
Горенько віщує.

Л. У.

13.

До танцю вітер грає,
І свище, і луна...
Гей-гей, як плига човник!
Весела ніч, бучна!

~~Живмі гори-хвилі,~~
А море гомонить,
В ногах безодня чорна,
В горі туман стоїть.

Молитви, клятьба... стогін
В каютах скрізь загув.
До щогли я тулюся.
„Колиб я дома був!“...

Л. У.

14.

Вже вечір. На морі так темно,
Все море в туман повилось;
А хвилі шумлять так таємно,
Щось білеє з хвиль тих знялось.

Русалка з води виринає,
Сідає край мене вона; —
І тяжко русалка зітхає,
Тремтить її шата срібна.

Мене пригорта і цілує,
До болю в обіймах стиска,
Занадто вже щиро милує
Вродлива дівчіна морська.

„Я чуло тебе пригортаю,
Я міцно тебе обняда,
В обіймах зогрітись бажаю, —
Холоднá вечірняя мла.“

У сутіні хмарної ночі
Що раз блідий місяць зника;
Смутніють що раз твої очі,
Вродлива дівчи́но морська.

„Смутніш вони бути не в силі,
Бо й так вже вільготні й сумні, —
То крапля із синєї хвилі
Зосталася в очіх мені.“

Як чайка там скиглить та вьється!
Як море шумить та гука!
Чого твоє серце так бьється,
Вродлива дівчи́но морська?

„Ох, бьється воно невгамовно
Те серце моє нависне, —
Кохая тебе невимовно,
Ти, любе створіння земне!“

Л. У.

15.

Біля твоєї хати
Пройшов у-ранці я;
Зрадів — тебе побачив,
Дівчи́нонько моя.

Ти карими очима
Спитала: „Хто такий

Ти будеш, чоловіче,
Чужий, слабий, сумний? —

— Поет я, добре знаний
В німецькій стороні,
Між славними — завсігди
Є місто і міні.

Сумують інші німці,
Сумую з ними й я;
Де тугу звать велику, —
Найбільша там моя.

М. С.

16.

Вечірні проміні ясні
По хвилях миготіли,
Біля хатини самотні,
Мовчázні ми сиділи.

Все море вкрили тумани,
Вгорі чайки кружляли;
А слёзи милої дрібні
З очей на руки впали.

І я навколюшки упав,
На слёзи ті дивився,
Ті білі руки цілував
І гірких сліз напився.

Мені жаль-туга навісна
Так палить душу й тіло,
Та безталанниця сумна
Мене слізьми струїла.

Л. У.

18.

В тумані далеко край неба
Он город малюнком з'явивсь ;
Густою вечірнєю млою
Він, ніби серпанком, закривсь.

Зривається вітер холодний,
Зриваються хвилі страшні ;
Рибалка щось сумно керує
Зо мною на мому човні.

Он сонечко ще раз з'явилося,
Із низу у гору сія,
І ще раз побачив я місто,
Де зрадила мила моя.

М. С.

20.

Я знов по сьому місті йду
На вулицю знайому,
В сім домі любая жила,
Як пусто, глухо в йому!

Ох, давлять вулиці тісні!
Будова вся похила,
Здається, пада на мене!...
Геть! бути тут не сила!

Л. У.

21.

Знов прийшов я до того будинку
Де вона присягалась колись ;
Де кохана зронила сльозинку,
Там гадюки тепер завелись.

Л. У.

22.

Ніч тиха, всі вулиці в сні спочивають.
Колись моя люба в сій хаті жила;
Її вже не має, її тут не знають,
Оселя-ж лишилася та, що й була.

І там хтось стоїть, вгору глянув, здригнувся,
І в рósначі руки ламає свої;
Ось місяць його освітив, — я жахнувся:
Обличчя і постать у нёго — мої!

Ти, марище бл'де! ти, тінь моя власна!
Нащо мене дражниш коханням моїм?
І так незабута година нещасна,
Як серцем я рвався на місці отсім!

Л. У.

23.

Ти спиш спокійно й знаєш,
Що й досі я живу?
Росержує я — й кайдани
Життя мого порву.

Ти знаєш давню пісню,
Як мертвий раз устав,
Опівночі до себе
В труну кохану взяв?

Повірь міні, вродливе,
Чудовеє дитя,
Що я за мертвих дужчий,
Бо маю я життя.

М. С.

24.

Дівчина спить тихо в кімнаті,
А місяць промінням тремтить;
В садочку дивний якийсь голос
Співає і тихо брентить.

„Погляну я в тее віконце,
Що там у садку за дива?“
Тож мрець там стоїть під віконцем,
У скрипочку грає й співа:

„Танок ти мені обіцяла,
І слово зламала в той час;
На цвинтарі в нас вечерниці,
Ходи-ж танцювати до нас!“

Дівчину той спів пориває
І вабить з кімнати її
Мара її далі провадить,
Пісні її співає свої.

І грає, й співає, і скаче,
Кістками мара стукотить,
Кива головою, а череп
При місяці прикро блищить.

Л. У.

25.

Стою я у мріях непевних,
Дивлюсь на поличчя твоє,
І любе обличчя неначе
Живе на малюнку стає.

На ўстоньках усміх з'явився,
Той усміх коханий, дивний,
І сльози на очіх заблісли,
І погляд той самий смутний.

Я глянув, -- з очей полилося
Сліз гірких джерело сумне...
Ох, досі не можу повірить,
Що ти вже не любиш мене!

_____ Л. У.

26.

Ох, я нещасний Атлас! цілий світ,
Світ цілий туги, мушу я носити.
Вагу ношу незмірну. Розіб'ється
Вже хутко серце в грудіх.

Ти, горде серце, ти сёго бажало!
Ти щастя прагнуло, без міри щастя,
Чи туги, — теж без міри. Горде серце,
Тож досить мавш — туги!...

_____ Л. У.

27.

Вмирають люде по черз',
Мина за часом швидко час,
Усе мина, — та не мине
Мое коханнячко до вас.

Побачить вас хотів би я
Хочай на мить, хочай на час,
Упав би долі я й сказав:
„Кохую, ясна пані, вас!“

_____ М. С.

28.

Я бачив сон: чогось зірки
Так жалібно світили;
Я йшов у гóрод, де була
Моя кохана мила.

Прийшов до хатоньки її,
І ганок, і пороги
Я цілував, бо часто там
Ї ходили ноги.

А ніч холодная була,
Були холодні стіни,
А в сляві зорянім з вікна
З'явився вид дівчини.

М. С.

29.

Чого тобі треба, слёзино?
Чого ти на віях тремтиш?
Одна ти у мене зосталась
І погляд часами смутиш.

Всі зникли одна за одною
Сестрички тіві слёзи,
Всі зникли, як радість і горе,
Всі висхли, мов краплі роси.

І зорі, ті синії зорі,
Що так усміхались міні,
Що жичили радість і горе,
Погасли на віки й вони.

І навіть кохання у серці
У мене не можна знайти. .
Так висхни, слезино, та швидко
За тими слезами і ти!

М. С.

30.

Блідий осінній місяченько
З-за хмар на землю визирав;
На цвинтарі один самотний
Поповий тихий дім стояв.

Святе письмо читала мати,
Дивився пильно син в вікно,
Дочка молодша говорила,
Хоч спали старші всі давно:

„Ой Боже, як досадно, сумно
Оці всі дні у нас текли!
Хоч би кого ховали люде,
Ми подивитись би пішли“.

Сказала мати між читанням:
„Забула, доню ти моя,
Від похорону твого батька
Ховали трєх до сего дня.“

Дочка найстарша позіхнула:
„До графа завтра я піду,
Він сріблом-золотом засипле
Свою коханку молоду.“

А син промовив, усміхнувшись:
„Піду до хлопців я в корчму;

Вони робить уміють гроші,
Я в них науку перейму“.

Єму святую книжку мати
В обличчя кидає худе:
„Нехай, розбійнику, на тебе
Грім божий з неба упаде!“

Всі чують, стука хтось в віконце
Рука киває їм бліда, —
В вікно у рясі довгій, чорній
Суворо батько погляда.

М. С.

31.

На дворі негода страшенна,
Сніг, дощ, лютий вітер гуде;
Сижу край вікна я, дивлюся:
Немов хтось у темряві йде.

Блищить одинокєє світло
І в темряві тихо зника,
З ліхтариком, певне, до дому
Іде стара ненька яка.

Я думаю, масло та яйця
Несе вона в коші, муку.
Спече періжок, нагодує
Свою величеньку дочку.

Дочка лежить дома на кріслі
І жмурить очиці свої;
Злотисті кучері впали
На личенько гарне єї.

Л. У.

32.

Гадають усі, що я сохну
Та вяну в коханні-журбі,
Так люде гадають, — нарешті
І сам я гадаю собі.

Ти, любко моя винозора,
Скажу тобі тільки одно: —
Мені те кохання безкрас
Розшарпало серце давно.

В своїй самотній хатині
Собі я кажу се не раз, —
Як тільки-ж тебе я побачу,
Зникають слова мої враз.

Вже, певне, слова мої щирі
Тримає злий янгол який;
Ох, я через янгола того
Тепер безталанний такий!

Л. У.

33.

Рученьки твої біленькі
Хтів би я поцілувати,
Притулити їх до серця
І загинуть з тихим плачем.

І твої блакитні очі
День і ніч я бачу в мріях,
І гадаю я, що значать
Загадки блакитні, гарні?

М. С.

36.

Як я про свою говорив вам печаль,
То ви позіхали й мовчали;
Коли-ж в красні вірші убрав я свій жаль,
О, як тоді всі вихваляли!

Л. У.

38.

Люде! не глузуйте з чорта, —
Хвілька людське життя,
А довічне прокляття
Не химера то пуста!

Люде! всі довги платіте, —
Довге людське життя,
Довго прийдеться вам набір
Бр'ять, як перше, без пуття.

Л. У.

40.

Були ми маленькими дітьми, —
Веселеньких пара діток;
В курник заберёмось бувало,
Сховаємось там у куток,
Після й заспіваєм, як півень;
Хто небудь іде до хліва, —
От ми: „Кукуріку!“ — він дума
На нас, що то півень співа.
В дворі нашім скриня стояла,
Ми вбрали папером її,

І хату порядну зробили
Собі ми із скрині тії.

Старая еуєїдська кицька, —
Ото у нас гість був такий;
Її ми вітали й низенько.
Вклонялись, мов пані якій.

Питали її про здоровья,
Чи все в неї вдома гаразд;
Ох, потім прийшлося про те
Питать старих кицьок не раз!..

Ми часто собі, мов старії,
Поважну розмову вели,
Про те, як то все було краще,
Як ми молодими були,

Про вірність, любов і про дружбу,
Що все те зо світа зника,
Що грошей немає, а кава
Тепер дорога така!..

Минули забави дитячі,
Все гїне й не вернеться знов, —
І гробші, і світ, і часи ті,
І вірність, і дружба, й любов!

Л. У.

41.

Сумно в сєрденьку і з горя
Згадую минуле я, —
Світ просторий був і люде
Мали добреє життя.

А тепер усе змінилось :
Горе та нужда тепер ;
Вмер на небі Бог великий,
В пеклі чорт, мабуть, умер !
Скрізь погано, всюди сумно,
На землі насує зло, —
І не будь кохання краплі,
То й людей би не було.

М. С.

42.

Наче промінь місячєнька
Крізь серпанок хмар блищить,
Так для мене сяє завжди
Ясний спогад з темних літ.
Гордо ми плили по Рєйні
І дивили ся з гори,
Як палав зелений берег
Од вечірнєї зорі.
Біля милої сидів я,
Думки-гадоньки гадав,
Золотий, рожевий промінь
Бліде личко цілував.
Любі співи, бренкіт лютні,
Все раділо, все цвіло !...
Ох, тоді синіше небо,
Серце кращєв було !
Все зникало, наче в казці :
Місто, гори, поле, гай ;
Я лиш погляд ясний бачив, —
В любих очіх був мій рай.

Л. У.

Приснилась мені моя мила,
Сумна, полохлива, худа,
Змарнілая з горя та лиха,
На личеньку хвора, бліда.

Дитина йшла з нею, другуго
Держала вона на руках;
І горе, і нужду я бачив
У неї в одежі, в очах.

Йшла тихо вона через місто,
І там я її перестрів,
І щиро, і тихо, й ласкаво,
І любо я їй говорив:

„Тебе вже замучило горе
Іди у хатину мою,
Вдягать, годувать тебе стану
За власную працю свою.

„Дітей твоїх буду кохати,
За ними глядітиму я,
Але за тобою найбільше, —
Сама ти недуже дитя!

Про те, що кохав, я ні слова
Не буду тобі говорить,
А вмреш ти, до тебе на цвинтарь
Я плакати буду ходить“.

М. С.

45.

Не дивуйте мені люде,
Що струна гіркої туги
Ще й тепер брентить виразно,
Хоч завів я співи другі.

Ось пождіть, замовкне хутко
Ся луна журби сумная
І в загоєному серці
Зацвіте весна новая.

Л. У.

46.

Пора вже мені добрий розум вернуть,
Дурниці свої забувати,
Мені вже обридло актёром тим быть,
З тобою комедію грати.

Малёвані дивно куліси я мав,
У стілі зовсім романтичним,
Мій лицарський плащ ясно золотом блищав,
І був я в настрою величним.

Хоч я схаменувся тепера зовсім,
Дурну тую гру покидаю,
А все почуваюсь нещасним таким,
Мов досі комедію граю.

Ой леле! жартуючи, я розказав
Найщирші свої почування.
Я з смертю в грудях гладіатора грав,
Що смерть удає для втішання.

Л. У.

48.

Серце! доля ще не вмерла,
Згине ся пора сумна,
Все віддасть тобі весна,
Що зіма колись пожерла.

Ще зосталося не мало!
Сей широкий пишний світ,
Сей краси весняний квіт, —
Все твоє, щоб ти кохало!

Л. У.

49.

Дівчино, як квітка, ти гарна,
Тихенька, ясна, привітна,
Любую на тебе, а серце
Сповняти журба почина.

З охотою я б на голівку
Тобі свої руки поклав,
Прохаючи Бога, щоб завше
Такою-ж тебе він ховав.

М. С.

50.

Любко, се для тебе згуба,
Сам про те я мушу дбати,
Щоб не дати твому серцю
Від кохання запалати.

Я про тебе дбаю щиро,
А однак нераз благаю,
В думці криючи бланання:
„Покохай мене, мій раю!“

Л. У.

51.

Як у ночі на ліжку
Лежу я в подушках,
Все красне, любе личко
Стоїть мені в очах.

І ледве-ледве очі
Закрию в тихім сні,
Прилине люба постать
І стане при мені.

Зникає сон над ранок,
Не гине постать з ним;
І в день її ношу я
У серденьку моїм.

Л. У.

52.

День і ніч — усе гадаю
Я про тебе чарівну,
Про твої ясні очі,
Про усмішку привітну.

Як хотів би я з тобою
Вечір довгий просидіть,
У твоїй кімнаті любій
Все балакать, говорить.

Хтів би я поцілувати
Білу рученьку твою,
Окропить її слёзами,
Білу рученьку твою.

М. С.

53.

Хай на дворі вітер грає,
Заверюха завиває,
Снігом кидає в вікно:
Се для мене все одно; —
Бо на серці весна-красна,
В ньому любки постать ясна!

Л. У.

54.

Хто благає Матір Божу,
Хто святих Петра і Павла,
Я ж одну благаю тільки —
Сонце ясне, любку гожу:
Будь до мене прихильніша,
Дай розкоші, поцілунків!
Ти, з дівчат найкраще сонце,
З сонців дівчина ясніша!

Л. У.

55.

Невже-ж бліде мое обличчє
Тобі нічого не сказало
Про сум, журбу мого кохання?
Невже-ж тобі сього ще мало?
Невже-ж ти хочеш, щоб кохання
Просив я гордими вустами,
Як старець милостинні просить
В людей старечими словами?

Уста мої страшенно горді
І лиш цілують та жартують,
Тоді як з горя я вмираю,
Вони часами ще кепкують.

М. С.

56.

Закохався ти — й тебе
Мучить те новеє лихо;
Стало темно въ голові,
А на серці ясно-тихо.

Закохався ти — й тобі
І признатись в тому стидно;
Та що серденько горить,
Вже й через одежу видно.

М. С.

57.

Ти все не дозволяєш
Побути при собі,
Від мене ти втікаєш,
Бач — ніколи тобі.

Кажу я про шалене
Кохання, распач, сум,
А ти глузуєш з мене,
Вклоняєшся на глум.

Ще гірш тим роздражнила
Кохання запальне,
А потім не схотіла
Поцілувать мене.

Та не гадай, що згину
Я від твоїх образ;
Ох, ні, моя єдина, —
Приймав я се не раз!

Л. У.

58.

Сафіри оченьки твої,
Кохані очі милі, —
Щасливий тричі був би той,
Кому б вони зорили.

Твоє серденько діамант,
Воно промінням грає, —
Щасливий тричі буде той,
Для кого запалає.

Рубіни устонька твої,
Немає краще в світі;
Щасливий тричі буде той,
Хто буде їх любити.

Щасливий він!... Колиб я знав,
Де я його спіткаю, —
Кінець би щастю положив,
Зустрівши в темнім гаю.

Л. У.

59.

Я тобі на вірність клявся,
До серденька пригортав,
В сіті власні я попався
І за правду жарт прийняв.

Як покинеш в сю хвилину
Ти мене хоч би на жарт, —
Я застрелюсь, я загину,
Бо без тебе жить не варт!

Л. У.

61.

Давно вже я збожеволів
Від думок-гадок в день і в ночі,
Тепер згубили вже зовсім
Мене твої кохані очі.

Де не піду я, всюди твій
Розумний, любий погляд сяє, —
Не думав сам я, що мов
Сердёнко ще раз покохає.

Л. У.

62.

Сьогодні у них товариство,
У вікнах усюди вогні.
Я бачу коханую постать
Високо у яснім вікні.

Не видно тобі, що в темноті
Стою під віконцем твоїм,
Не видно тобі, що повстало
У темнім сердёнку моїм.

Розіб'ється темнеє серце,
Кохання розіб'є його,
Тремтить воно, кривью облите,
Тиж, мила, не бачиш того.

Л. У.

63.

Я прагну усю мою тугу
В єдинеє слово зложить,
Я дам його вітру дзвінкому,
Хай весело з вітром летить.

Для тебе, моя ти єдина,
Те слово сумне забренить,
Бренітиме кожную хвилину,
Бренітиме кожную мить.

Коли ж ти темненької ночі
Закриєш очіці ясні,
То слово моє ти почувєш
В глибокому, тихому сні.

Л. У.

64.

В тебе і діаманти, і перли,
І все, що бажаєш собі,
Ти маєш чудові очі, —
Чого ж іще, любко, тобі?

Про ті чудові очі
Пісні я складаю мої,
Складаю я вічні вірші, —
Чого ж іще, любко, тобі?

За ті чудові очі
Я гину тепер у журбі,
Зовсім мене ними згубила, —
Чого ж іще любко тобі?

Л. У.

65.

Хто вперше кохав, — той Бог,
Хоч навіть кохав нещасно,
Хто вдруге кохав, — той дурень,
Як тільки кохав нещасно.

Ох, я́ такий дурень, — дівчину
У-друге нещасно кохаю,
І сонце, і місяць кепкують,
І сам я кепкую, і з горя вмираю.

М. С.

66.

Гарну радоньку давали
Всі товариші мені:
„Трошечки зажди ти, друже!“
Так казали всі вони.

Ждав од їх я запомоги
І без хліба я б пропав,
Та одна людина добра
Помогла — і жить я став.

Добрий, славний чоловіче,
Дав ти їсти, дав і пить,
І ніколи не забуду
Я тебе а ні на мить.

Хтів би я тебе, мій друже,
Міцно, міцно обійнять,
Та не можу, — бо не можу
Сам себе поцілувать.

М. С.

69.

Я з вами розстався у літнюю спеку,
Побачився знову у лютій зімі;
Тоді ваше серце горіло - палало,
Тепер ви спокійні, холодні, німі.

Знов з вами розстанусь, знов потім побачусь,
І холод і пал вам у серці замре,
Пройду я байдуже по вашій могилі,
І серце моє буде вбоге й старе.

Л. У.

70.

Я з нею ростаюся, я її покину,
Вона ж мене так пестить, обіймає!
Я б так хотів зостатись хоч на днину,
Та з кіньми вже товариш дожидає.

І се — життя! лиш вічнеє страждання,
Прощання вічне, вічне розставання!...
Чом ти мене у серці не сховаєш?
Чом поглядом навек не затримаєш?

Л. У.

71.

Ми їхали вдвох цілу нічку
У темнім почтовім ридвані,
Сміялись собі, жартували,
Провадили речі кохані.

Та як ми після здивувались
Над ранок, моя ти єдина!
Сидів проміж нас подорожній,
Амур, — та сліпа́я дитина.

Л. У.

72.

Бог-зна, де, в якій будівлі
Божевільная моя?
Цілий гóрод задаремне
Під дощем оббігав я.
І од заїзда у заїзд
Поки я ходив, блукав,
Поки лёкаїв негречних
Задаремне я питав, —
Зирк у гору — звідти люба
І сміється, і кива;
Хто ж те знав, що вже в отёлю
Моя любка прожива?

М. С.

73.

Як темні сни, стоять будинки
Рядком на вулицях сумних,
В кирею добре загорнувшись,
Іду я мовчки біля них.

Он дзвін соборній о півночі
Уже дванадцяту гуде,
Для поцілунків та обіймів
Давно мене кохана жде.

Із неба місяць, мій товариш,
Міні так весело сія,
І перед хатою дівчини
Сказав ёму у небо я:

„Спасибі, вірний товаришу,
Що ти дорогу показав;
Я тут тебе уже покину,
Світи на землю, як сіяв“.

„Знайди нещасного коханка,
До нього щиро подивись,
І заспокой, як заспокоїв
Ти і мене давно колись“.

_____ М. С.

74.

Як будеш дружинонька шлюбна моя,
То можеш ти з того радіти, —
Весело живи, у всім воля твоя,
У всім тобі буду годити.

Чи ляяти будеш мене, а чи бить,
Я все тебе буду терпіти, —
Коли ж моїх віршів не будеш хвалить,
То годі у-купі нам жити!

_____ Л. У.

75.

Поклав я до тебе на груди
Голівоньку бідну свою,
І чую я кожне бажання
І кожну думку твою.

Я чую, на конях скажених
Гарцюють гусари ставні,
Я чую, що завтра, ти, крале, —
„Не ваша я“, скажеш міні.

Ти завтра покинути хочеш,
Але ще сёгодня — моя, —
І більше і щастя, і ласки,
І більш поцілунків жду я.

М. С.

77.

В молодію давні літа
Від кохання без привіта
Я палав не раз;
Дорогі тепера дрова,
Згас вогонь, душа здорова,
Далебі! от се й гаразд!

Красна любко, не журися!
На що сльози? схаменися!
Так роби, як я:
Ти живи, поки живеться,
А журбу забудь, — минеться!
Далебі! тай будь моя.

Л. У.

78.

Ти на мене ворогуєш?
Так змінилася від разу?
Буду скаржитись на тебе
Перед світом за образу.

Ох, ви, устонька невдячні,
На що ж ви лихе казали
На того, кого так щиро
Що-день божий цілували?

Л. У.

79.

Ох, се знов ті самі очі,
Що колись мене вітали,
Знов уста ті самі любі,
Що так мило цілували!

Знов той самий голос чую,
Що мені й по ночах сниться!
Але я вернувся до дому
Не такий, як був, — змінився.

Ті хороші білі руки
Знов кохано обіймають,
Та в моїм серденьку глухо,
Поцілунки не діймають!

Л. У.

82.

По валах у Саламанці
Тихий вітер повіває,
Літнім вечером зо мною
Люба донна похожає.

І єї стрункую постать
Мої руки обіймають,
Мені чутно, як зітхання
Груди горді їй здіймають.

Понад нами въ темних липах
Вітер шепче полохливо,
Сни лихі бренить струмочок
Таємничо і журливо.

„Ох, сеппога! серце чує, —
Хутко маю мандрувати,
І по мурах саламанських
Більше нам не походити!

Л. У.

84.

Я бачу, що ти вже мене покохала,
По очіх, по мові я тебе пізнав;
Колиб твоя мати при нас не стояла,
То я б поцілунка від тебе дістав.

Ранесенько завтра я місто покину, —
Далеко жене мене доля моя;
В вікні я побачу русяву дівчину,
Йй щиро вклонюся, відходячи, я.

Л. У.

85.

Над горами сонечко сходить з'за гаю,
Отари женуть... Тихий ранішній час.
Ти, любко моя, мов сонце, мій раю,
Колиб я побачив тебе ще хоч раз!

Біжу під віконце дівчиноньки швидко...
„Мандрую! прощай, мов щастя яєне!“
Даремне! в віконці дівчини не видко,
Ще спить... і у сні може бачить мене?

Л. У.

87.

Тихо в полі, гай темніє,
Наступає літній вечер;
Злότηй місяць в синім небі
Любим проміннем леліє.

Десь блищить водиця тиха,
Край струмка цвірчить десь коник,
Чутно плéскіт у струмочку,
Чутно, як хтось дише стиха.

У струмочку ельфа красна
Там купається самотна,
І блищить при місячёнку
Її постать біла, ясна.

Л. У.

88.

Темна нічка на дорозі, —
Я втомивсь, болить сердёнко; —
Тихий промійь благодатний
Ле на землю місячёнко.

Любе місяця сіяння
Прожене темноту ночі,
Стихнуть в сердёнку страждання
І роса умне очі.

Л. У.

89.

Смерть — се ніч спокійна, тиха,
А життя — се день гарячий;
Вже темніє, я втомився,
В день прийняв не мало лиха.

Я в садочку заночую,
Там виводить соловейко
Голосні кохання співи,
Я крізь сон його почую...

Л. У.

90.

„Де та мила, що прославив
В пісні ти своїй чудовій,
Як серденько занялося
Чарівним вогнем любові?“

Той вогонь погас у мене,
В серці горе й сумовання, —
Ся книжечка — то урна
З попільом мого кохання.

М. С.

СВІТОВА ТЬМА.

Прилинув Май у промінні злотистім,
З шовковим лѣготом, та пахощами зілля,
І вабить люд до себе білим цвітом,
Та синіми очицями фіялок,
І розстила квітчастий ярій килим,
Затканий промінням і ранньою росюю;
До себе кличе Май людей коханих.
На перший поклик люд блідий виходить;
Панове одягають літні вбрання,
Святкові, з гудзями, що сяють ясно;
Всі панії в невинну біль убрались;
Молодики вусок весняний крутять;

6

Хвилюють і тремтять дівочі груди,
Мійські поети пхають у кишені
Папірчик, олівце й лорнетку; — і в нестямі
Біжить за місто геть юрба моторна,
І по зеленому розходить ся моріжку,
Дивується, як пишно гай розрісся,
Яка там сила дрібних квіточок,
Як любо ллються співи пташечок,
Який ясній намет блакитний неба!

Прийшов до мене Май. Він стукнув тричі
До мене в двері і гукнув: — „я Май,
Ходи, блідий співець, я поцілую“!
Дверей не відімкнув я і гукнув:
„Даремне вабиш, мій лукавий гостю!
Я придививсь до тебе, придививсь,
Я вглядівся у світову будову
Занадто близько й глибоко, — пропали
Всі радощі, на серці вічна туга.
Я крізь кору камінно-тверду бачу
Людські оселі і серця людськії —
І бачу там брехню, нікчемність, лихо.
На всіх обличчях думки я читаю, —
Все бридкі. Крізь дівочу соромливість
Я бачу, як тремтить жага таємна;
На думній, гордій голові юнацькій
Вбачаю я строкату шапку блазня;
Потвори тільки та безсилі тіні
Я бачу на землі сій, і не знаю
Чі се шпіталь, чі дім для божевільних.
Стару сю землю я наскрізь проглянув,

Немов кришталь, і бачу там страхіття,
Даремне Май його зеленим рястом
Покрити хоче. Я там бачу мертвих,
Вони лежать у тісних домовинах,
Згорнувши руки і одкривши очі,
У білих шатах і з блідим обличчям,
І черви по виду у їх плазують.
Я бачу, сні з коханкою сідає
Знічевья на могилу свого батька;
Глузуючи, щебечуть соловейки,
Веміхаються східно тихі квіти,
Порушивсь у могилі мертвий батько —
Тремтить сира земля від жалю, болю.

Ти, бідна зёмле, біль твій розумію!
Пекучий пломінь бачу в твоїх грудях,
Я бачу — з жил невинно кров тече,
Я бачу, як відкрились твої рани,
І вибухнули дим, огонь і кров.
Я бачу, горді велитні, твої синове, —
Одвічне племя, — повстають з бозодні,
Червоні світачі в руках палають;
Залізні драбини наставляють
І дико пруться на небесний бенкет.
Малі потвори чорні лізуть вгору.
Тріщать і падають злотисті зорі.
Завісу золоту рука зухвала
Зірвала з божого намету, — заридали
І впали ниць зі анголи святії.
І сам Господь поблід на своєму троні,
Зірвав корону з голови і кинув.
А дика юрба ближше наступає.

І кидають всі велити на небо
Червоні світачі; потвори быють
Огнистими бичами анголяток,
Що гнуться і звиваються від болю,
Потвори ж їх за кучері хапають.
І бачу там я ангела мого,
З обличчям гарним, і з ясним волоссям,
І з вічною любов'ю на устах,
В блакитних очах вічная лагідність.
Аж ось бридке, страшенне поторочя
Блідого ангела мого схопило
І з реготом поглянуло на його,
І стиснуло раптово у обіймах...
Крик распачливий залунав на світі,
Стовпи розбилися, небо й з'ємля впали,
Повстала скрізь одвічна, давня тьма.

Л. У.

Раткєліф.

Якось бог сна поніс мене в країну,
Там верби смутні кивали на вітання
Зеленими та довгими руками,
Розумно квіти-сестри поглядали,
Лунали пріязно пташині співи,
Собаки там брехали, — я пізнав їх,
І людські голоси мене вітали
Мов друга давнього, однак те все мені
Чужим здалось, — чужим, чудним та дивним.
Перед сільським будинком гарним став я;
У серці щось озвалось, але думка

Була спокійна, я струсив спокійно
Собі з одержі порох подорожній.
Дзвінок озався гостро, брама відчинилась.

Були пані та нані там, знаємих
Чимало. Тихий смутокъ був усюди
І скритий неспокій жахливий. Всі непевно
Та з дивним жалем на мене зглядались,
Так аж у мене серце похолело,
Немов якусь недолю віщувало.
Стару Маргрету хутко я пізнав там,
На неї пильно глянув, — не озвалась.
„Марія де?“ спитав я, — не озвалась,
Взяла мене за руку стяха й повела
Через осяйні, довгії кімнати,
Там розкіш панувала й мертва тиша;
Аж ось прийшли ми в хату, і крізь сугіть
Вона мені вказала, одвернувшись,
На постать, що сиділа на софі там.
„Се ви Марія?“ запитав я. Дивно
Мені самому стало, що так твердо
Я те промовив. Без луни, камінний
Почувся голос: „Так мене звать люде!“
Я затремтів, пройнятий гострим жалем,
Бо тож колись той гук, — глухий, холодний, —
То був коханим голосом Марії!
А тая жінка в фіялковій сукні, —
Недбало вбрана, груди впалі, погляд
Шклянний безтямний, те бліде обличчя
Так дуже схудло, щоки помарніли! —
Ох, жінка та була колись вродлива,

Мов квітка гарна, любая Марія!
„Вас довго не було!“ сказала в голос,
З холодною та прикрою приязню,
„Ви вже не тужите, коханий друже,
Здорові, так поправились на тілі, —
Се вказує солідність!“ усміх солоденькій
Йй затремтів на блідо-жовтих устах.
Не тямлячись, промовив я до неї:
„Мені казали, що ви заміж вийшли?“
„Ах, так!“ покликнула, байдуже сміючись:
„Поліно маю, шкурою окрите,
Дружиною назване; та поліно —
Поліном!“ тут безгучно, прикро засміялась.
Холодний жах пройняв мені всю душу,
Непевність узяла: — чи се ж ті чисті,
Мов квітка чистії уста Марії?
Вона ж устала з місяця, ухопила
Кашмірну хустку і на плечі хутко
Накинула, взяла мене під руку
І повела через одкриті двері,
Геть повела полями, чагарями.

Розжеврене, червоне сонце низько
Спустилося, багряним світлом грало
По деревах, по квітах і по річці,
Що віддалі велично протікала.
„Дивіть ся, як злотисте око плине
В воді блакитній!“ крикнула Марія.
„Мовчи, нещасна!“ мовив я й побачив
У сутіні якісь дивнії рухи.
З'явилась постаті туманні в полі,

Пообіймались білими руками.
Зглядалися фіялки любо — і з жагою
Одна до другої схилялися лілеї;
Палали рожі від кохання палу;
Гвоздіки пахли і немов горіли;
У любих пахощах всі квіти потопали
І тихі сльози радісні ронили:
„Любов! любов! любов!“ зітхали втішно.
Метелики перелітали ясні
Злотисті мушки грали співи ельфів
Вітрець вечірній шепотів лагідний,
Дуби шуміли, тѣхкав соловейко...
І серед співу, шуму, шепотіння
Безгучним, мов бляшаним, голосом холодним
Базікала змарніла жінка, йдучи поручь:
„Я знаю, як в ночі велось вам в замку,
Та́ довга тінь для вас доволі добра,
Вона на все потакує й киває;
Блакитний плащ — то ангел, а червоний,
З мечем блискучим — то ваш лютий ворог.“
Речей багато дивних та строкатих
Вона провадила, а далі сіла,
Втомившись, на лаву вкриту мохом,
Що там стояла під високим дубом.

Ми сіли поруч, смутні та мовчазні,
Одно на одного дивились і смутились.
Дуб шелестів мов смертнеє зітхання.
Глибокий жаль лунав у співі соловейка.
Та впав червоний промінь через листя,
Заграв Марію на блідім обличчі,

І запалав той нерухомий погляд,
І давнім любим голосом спитала :
„Почім ти взнав, що я така нещасна ?
Читала те в твоїх я диких співах.“

Стис мені серце холод лёдовий, жахнувся я,
Мов у своїй прийдешності побачив
Я божевілля, розум потьмарився,
І від тяжкого жаху я прокинувся.

Л. У.

В подорожжі до Гарця.

Пролог.

Фраки, шовкові панчішки,
Рукавці блищать гарненько,
Гречні речі, залицяння, —
Ох, колиб їм ще серденько!

Серце чулеє у грудях,
В серці щирі почування...
Мене мучать їхні речі
Про нещиреє кохання.

Я піду собі у гори,
Там стоять хаткі тихенькі,
Вільно дихають там груди,
Віють вітри там буйненькі.

Я піду собі у гори,
Темні сосни там стрункії,
Спів пташиний, шум струмочків,
Хмари гордії прудкії.

Прощавайте, ясні зали,
Ви, панове й пані ясні!
Сміючись на вас я гляну,
Як зйду на гори красні!

Л. У.

На Гарденбергу.

Давні сни мої, повстаньте!
Серця брамо, відчинись! —
Красні співи, сльози туги
Дивно з серця полились.

Я піду між ті яліни,
Де джерело виграла,
Де олені горді ходять,
Де мій любий дрозд співа.

Я зйду на тії гори,
На ті бєскиди стрімкі,
Де на замку на руїнах
Грають проміні палкі.

Там я сяду собі тихо
І згадаю ті часи, —
Давніх лицарів хороших,
Час минулої краси!

Он майдан поріє травою, —
Гордий лицарь там стояв;
Він, найдужчих подолавши,
Надгороду з бою взяв.

Плющ повивсь по тім балконі,
Де вродливиця була,
Що й такого переможця
Поглядом перемогла.

Переможця і вродливу
Поборола смерть бліда, —
Той сухий з косою лицарь
Всіх до долу поклада!

Л. У.

П а с т у х.

Так! пастух у полі — владарь,
Трон ёму — гора крута,
Сонечко над головою —
То корона золота.

У ногах у нього вівці,
Мов підлестники двірські,
Двораки ёго — телята,
Гордовиті всі такі.

Козинята то — актёри,
А пташки та корові,
З сопілками та з дзвінками, —
То музики дворові.

Все брєнить, співа так любо,
І так любо гомонить
Джерело та бір сосновий, —
Що король здрімавсь на-мить.

А тимчасом мусить править
Вірний пес, міністр його,
Люто брєше він, луна йде
Геть від галасу того.

Сонний владарь промовляє:
„Влада ся така тяжка!
Я волів би дома бути, —
Королева там чека’!

Там я голову владарну
Йй на ручки покладу,
В королеви яєних очіх
Царство все моє знайду!“

Л. У.

Н а Б р о к е н і .

Сонце ледве променів,
І на сході вже світає,
А верхівлє гір, як в морі,
У тумані потопає.

Як би мав я скороходи,
Я б помчав, як вітер, прудко
Через дальнії верхівля
До хатинки любки хутко.

Одхилив би я запони
Біля ліжечка дівчини,
Стиха чоло цілував би
І ті устонька — рубіни.

І промовив би ще тихше
На лілейне ушко любці :
Мила, вірь в кохання наше,
Вірь, що завжді будем в купці!

Л. У.

І л ь з а.

Зовуся я Ільза принцеса,
Зовуть Ільзенштейном мій дім;
Хто щастя захоче дізнати, —
До мене в мій замок ходім!

Головоньку там тобі змиє
Джерéло ясної води,
Там всі свої жалі забудеш, —
Мій смутний молодче, ходи!

Впадеш там в кохані обійма
На білі груди мені,
І мріями будеш літати
У давні часи чарівні.

Я так тебе несити буду,
Тебе покохаю сама,
Як владаря Гейнріха свого, —
Вже ж Гейнріха мого нема.

Хай мертві лежать в домовині, —
Живим треба в світі пожити;
А я ж бо вродлива, мов квітка,
І серце веселе тремтить.

Ходи лиш до мене до замку,
З кристалу мій замок ясний,
Там лицарі й панни і джури
Заводять таночок дивний.

Шумлять там шовкові убрання,
Залізнi остроги дзвенять,
Там карлики грають у сурми,
Там бубни й сопілки бреньять.

Як Гейнріха, владаря свого,
Отак я й тебе обійму; —
Як сурма було загукає,
Затулюю вуха єму!...

Л. У.

Гірська Іділія.

I.

На горі стоїть хатина,
Там живе гірняк старий;
Там шумить ялина віттям,
Світить місяць золотий.

Крісло єсть у тій хатині,
Все в мережанні дивнім,
Хто сидить там, той щасливий,
Я — щасливцемъ був таким!

На ослінчику дівчатко,
Я держу єї ручки;
Оченята — сині зорі,
Квіт рожевий — устонькі.

І в тих любих синіх зорях
Бачу я небесний світ,
І кладе лілейний палець
Хитра на рожевий квіт.

Ні! нас мати не побачить, —
Пильно так вона пряде;
Батько гра собі на цитрі
Й пісню давнюю веде.

І дівчатко шепче тихо,
Тихо, ледви чуть мені,
Все розказує про справи
Ваговиті, таємні :

„А тепер бабуся вмерли,
І не ходимо ми вже
На стрілецький двір у Гóслар,
Ой, там на́дто хороше́!

„Живемо ми тут самотні
На холодному шпилі,
А зімою сніг засипле,
Той зовсім ми як в труні.

„Я ж дівчі́на полохлива,
Мов дитина, боязкі́,
Я боюсь гірського духа,
Що в ночі людей ляка“...

Раптом любка мила вмовкла,
Як сказала ті слова,
І від страху оченята
Рученьками закрива.

Гомонить гучніш ялина,
Веретенечко шумить.
І дзвенить до того цитра,
Пісня давня брентить :

„Сила зла, дитино люба,
Не страшна зовсім тобі!
День і ніч ти маєш, любко,
Анголяток при собі!...“

II.

У вікно рука зелена
Від ялини стукотить.
Місяць, той підслухач тихий,
Шибки світлом золотить.

Батько, мати вже послули,
Вже не чути їх обох;
Але ми собі кохано
Розмовляємо у-двох :

„Щоб то ти молився часто,
Не йму віри я тобі,
Ти порушуєш устами, —
Та не молишся тоді.

Той холодний рух, недобрий,
Завжди він страшний мені.
Але страх той розганяють
Погляди твої ясні.

Чи ти маєш віру праву?
Маєшь ти закон твердій?
Віриш ти, що є небесний
Бог Отець, Син, Дух Святий?“

— „Ох, дитино, як малим я
Ще на лоні неньки був,
Вірив я, що Бог Отець є,
Силу й добрість Бога чув!

Знав, що Бог хорошу землю
Й гарний люд на ній створив,
Сонцю, місяцеві й зорям
Путь одвічну призначив.

Як підріє я, любко мила,
Більше розуму вже мав,
Зрозумів тоді я більше,
В Бога Сина вірить став;

В Сина любого, що любо
Нам провадив про любов,
І за те, як звичайне,
На хресті пролив він кров.

А тепер дійшов до літ я,
І читав, і мандрував,
Я в Святого Духа віру
Щирим серденьком прийняв.

Дух святий із давніх давен,
Тай тепер, вчиня дива,
Він ярмо неволі й замки
Злих тираннів розбива;

Давні смертні рани гоїть,
Відновля людські права,
Поміж людом честним добрим, —
Рівність, воля настава.

Дух святий жене темноту
І хімери чорні пріч,
Що пеують кохання й втіху,
Дражнять нас і день і ніч.

Збройних лицарів багато
Дух святий собі обрав, —
Щоб його чинили волю,
Душу їм одважну дав:

Дорогі мечі в них сяють,
Корогви святі у них!
Ти б хотіла, любко бачить
Гордих лицарів таких?

Ну, поглянь на мене, любко,
Сміло глянь і поцілуй,
Бо Святого Духа лицарь,
Сам такий я, — не здивуй!

III.

За ялину зелененьку
Тихо місяць заховавсь,
А в кімнаті огник блимав,
Ледве-ледве прокидавсь.

Та в моїх блакитних зорях
Ясне проміння сія',
Рожі-ўстонька палають,
Люба дівчина мовля:

„Люд маленькій, гурт діточків
Наше сало й хліб займа,
Покладем над вечер в бодню,
А на ранок вже й нема.

„Ті дідки що-раз приходять,
З молока сметанку пить,
Не накриють потім глеків, —
Кицька решту докінчить.

„Отже кицька наша відьма, —
В горобину ніч тіка
На закляту скелю, — башта
Там стоїть, стара така.

„Замок був там; зброї поблиск,
Сміх і співи там гули,
Пані, лицарі та джури
В коло з світачами йшли.

Закляла людей і замок
Чарівниця зла колись;
Тільки звалища zostались
І сичі там завелись.

Та казали так бабуся:
Як на певнім місці стать,
В певний час в ночі на скелі
Певне слово проказать, —

„Знову ясним замком стануть
Всі руїни ті сумні,
Пані лицарі і джури
Поведуть танки дивні;

Хто ж те слово скаже, — то́го
Замок буде й люде всі,
Сурми й бубни честь заграють
Молодїй його красі.“

Так цвіли картини-мрії
На тих рожах-устонька́х,
І блакітнеє промінне
Грало в синіх зіроньках.

Почала мені на пальці
Ми́ла злотий кучерь вить,
Пестить, грається, цілує,
Усміхнулася й мовчить.

Річі всі в хатині тихій
Щиро дивляться на нас, —
І здалось мені, що бачив
Шафу й стіл я вже не раз.

Б'є дзигар поважно й мило,
Цітра, — чується мені, —
Почина сама бреніти,
І сижу я мов у сні.

От тепера час той певний,
В місці певнім я сижу —
І здається, я от зараз
Певне слово те скажу.

Чи ти бачиш, любко мила,
Північ міниться й тремтить!
Давня скеля пробудилась,
Ста́в з ялиною шумить.

Духів спів і бренькіт цитри
Із розскелини луна',
Раптом гай квіток з'явився,
Наче ярая весна.

Квіти сміливі, непевні,
Листя дивне і буйне,
Пахнуть, красні-ясні, вьються,
Іх жага́ до долу гне.

Рожі, наче дикий пломінь,
Раптом бліснули в гаю,
І знялись лілеї к небу,
Мов колонни з кришталю.

Зорі, мов великі сонця,
Погляд любий, палкий шлють,
В келих лілії великий
Променисті хвилі ллють.

Але ми з тобою, любко,
Теж змінилися в сей час:
Злото, шовк, походні ясні
Сяють скрізь навколо нас; —

Ти принцессою зробилась,
Замість хати замок став,
Цані, лицарі і лжури,
Танці... гомін залунав.

І те все моє: той замок,
Ти і люде ти всі,
Бубни й сурми честь гукають
Молодій моїй красі!

Леся Українка.

Увiнчання.

(Kroenung.)

Пiснi, пiснi мої коханi,
Вставайте всi до зброї!
Сурми те всi у сурми,
І пiдiйми те на щiт
Дiвчи ну молодую,
Що запанує в серцi
У мене, як цариця.
Хвала тобi, царице молода!
Я з сонечка зiрву
Червоне золото промiння
І на твою голiвоньку святу
Сплету я дiядему;
З шовкової небесної блакiтi,
Де дiаманти ночi сяють,
Я одiрву кошовну тканку
І покладу тобi на царські плечi,
Як царську величну кирею.
До двору дам тобi за челядь
Моїх сонетiв вдатних,
Моїх терцiв чванливих, гречних стансiв.
Мiй жарт тобi за скорохода буде,
За дурня двiрського мої коханi мрiї,
А мов герольд служитиме тобi

Мій сміх крізь слёзи.
А сам, царице, я, —
Я стану на коліна
І на подушечці червоній, аксамітній
З шанобою я піднесу тобі
Ту краплю розуму,
Що з жалости залишила мені
Та краля, що на царстві
Була перед тобою.

М. Стависький.

К І Н Е Ц Ь.

